

'Een harmonieuze samenleving waar kinderen zichzelf kunnen zijn en mogen spelen om het spelplezier zelf. Een levenswijze dicht bij de natuur en het leven op aarde'. Dat is de basisfilosofie achter het Vlaamse initiatief *De Luisterlezer*, een vzw opgericht in 2001 door Selle De Vos en enkele gelijkgestemde zielen uit het jeugd- en vormingswerk en uit de kinderboekenbranche. Samen besloten ze 'iets' te doen rond kinderen en boeken.

Karolien Selhorst sprak met Selle De Vos

Speellezen op de bus

We dachten vooral aan iets in de richting van leesbevordering, maar dan wel op zo'n manier dat permanent de link zou gelegd worden tussen lees- en speelplezier. Al spelende ontdekt het kind immers heel wat nieuwe dingen. Met een boek beleeft het de avonturen door het lezen van dat boek. Dit zijn twee verschillende situaties, maar er zijn ook overeenkomsten tussen beide. In 2002 hebben wij dan een niet meer gebruikte bus van De Lijn gekocht, die we hebben ingericht als een soort minitheater. De buitenkant werd beschilderd naar een ontwerp van een kunstenaar die originele kindertekeningen verwerkte in het geheel.

Waarom een bus? Omdat deze werkwijze heel wat voordelen biedt: we kunnen de kinderen één voor één aankijken, er is geen rumoer in de achterste rijen zoals in een grote zaal, de verteller kan op iedereen direct reageren...

De laatste jaren zijn er heel wat organisaties in Vlaanderen — o.a. Stichting Lezen — die zich bezighouden met 'leesbevordering'. Zijn jullie dan niet de zoveelste in het rijtje?

Neen, want onze werkwijze is anders. Al die andere initiatieven zijn er vooral op gericht om kinderen méér én 'betere' boeken te laten lezen. Wij leggen — vanuit onze 'groene' filosofie — veeleer de nadruk op het speel- en leesplezier en de inhoud van het boek. Voor ons is het lezen van kwalitatieve boeken niet voldoende. Het kind moet zich ook kunnen ont-

wikkelen in harmonie met familie, vrienden, onbekenden en het milieu waarin ze leven. Kwaliteit heeft trouwens een sociale dimensie en die wordt niet altijd onderkend.

Jullie werken dus vanuit een groene filosofie. Is die niet wat voorbijgestreefd in onze individualistische consumptiemaatschappij?

Neen, ik denk van niet. Als ik zie wat er vandaag allemaal georganiseerd wordt voor kinderen — allerlei ingewikkelde vormen van kindertheater, computerspelletjes... — waarmee men kinderen wil verleiden dan denk ik bij mezelf: wij zijn bezig met iets heel eenvoudig en het is verbazingwekkend dat de kinderen er enorm van kunnen genieten. Dat is intrigerend, wonderlijk zelfs. Waarom is er zoveel gesofisticeerde ballast voor kinderen? Willen ze het echt wel bewust? Is het niet iets dat de volwassenen willen? Ik heb zo mijn twijfels.

Op jullie website lees ik dat de Luisterlezerbus een "gevarieerd speel-, lees- en theaterprogramma" biedt aan kinderen van drie tot twaalf jaar. Op zich niets speciaals vandaag, maar jullie proberen die belofte op een andere manier waar te maken?

Alle programma's die we aanbieden hebben niet alleen iets te maken met boeken, maar ook met woordkunst in de zin van het kunstzinnig omgaan met verhalen in alle vormen. Er wordt als het ware gespeeld met woorden en verhalen. We noemen het zelf weleens 'speellezen'.

Een voorbeeld van een 'leeslustverwekkend' programma dat we zelf ontwikkeld hebben, is 'Toontje en de boekennoten'. Door middel van de handpop Toontje leren we de kinderen op een leuke manier kennismaken met verschillende boeken en genres. Dit vrij nieuwe concept heet 'leesoriëntatie'. De leerkrachten kunnen bovendien verder aan de slag in de klas met het werkboek — inclusief cd — dat we hebben ontwikkeld. Andere projecten zijn o.a. 'De boze heks', een veeleer muzisch programma gebaseerd op de boeken van Hanna Kraan, en 'Eet

meer boek/koek'.

Daarnaast hebben we een aanbod dat inspeelt op bepaalde thema's zoals diversiteit, Sinterklaas, Halloween, de jaarlijks jeugdboekenweek. Ten slotte mag ik ook het gewone voorlezen — waarbij we heel gezellig met een groepje kinderen de sfeer uit een of meer boeken laten omhoogkringelen — niet vergeten! Hierbij proberen we de ouders te betrekken, zodat ze zelf ervaren hoe leuk én eenvoudig voorlezen wel kan zijn.

De Luisterlezerbus bezoekt vooral scholen en bibliotheken. Hoe zijn nu de reacties van de leerkrachten/bibliotheekmedewerkers op jullie project? Voelen zij zich niet over het hoofd gezien? M.a.w., denken zij niet: voorlezen dat is toch niets speciaals, dat kunnen wij ook?

Ja, dat is soms het dubbelzinnige aspect van ons werk. Voorlezen wordt immers veel te weinig gedaan en wij willen met ons aanbod vooral het vuur aan de lont steken. Precies daarom mogen onze optredens niet superprofessioneel of perfect zijn, want dan wordt de drempel om zelf voor te lezen veel te hoog. Het is wel opmerkelijk dat vooral de mensen die zelf niet voorlezen van mening zijn: dat kunnen we zelf wel. Maar in het algemeen reageren de meeste mensen — en zeker de kinderen — heel enthousiast.

Jullie organiseren ook vormingssessies 'voorlezen, vertellen'? Wordt Vlaanderen momenteel niet overspoeld door dergelijke cursussen. M.a.w., in welk opzicht is jullie aanpak vernieuwend?

Onze bedoeling is niet alleen om ouders, begeleiders in kinderopvang enz. te leren hoe ze op een creatieve manier kunnen voorlezen, maar ook om hen inzicht te verschaffen in het belang van lezen in de verschillende levensfasen die het kind doormaakt. Tenslotte laten we onze cursisten kennismaken met een heel gevarieerd aanbod kinderboeken.

Zijn jullie tevreden met het aantal scholen dat jullie momenteel bereiken of willen jullie nog meer kinderen inspireren?

Ik stel vast dat er momenteel nog veel scholen zijn die ons nog niet kennen. We maken al publiciteit via enkele informatiekkanalen zoals e-mail, maar tegenwoordig moet je heel wat meer promotiekkanalen aanboren voor de mensen je écht kennen. Een nadeel hiervan is dat de promotiekosten hoog oplopen en we moeten nu eenmaal zuinig zijn. Promotie is nochtans een vrij belangrijk aspect, omdat hetgene wat we doen niet echt goedkoop is. Voor het project hebben we slechts één keer subsidies gekregen.

Jullie prijzen zijn inderdaad vrij hoog. Zo betaal ik als school voor een dag 'Toontje' in de luisterlezerbus al vlug 650 euro.

Dat klopt, maar uiteindelijk kunnen we op één dag vijf of zes klassen — zowat 150 kinderen — op school een leuk lesuur bezorgen en dat is toch niet niks! Bovendien verschilt onze prijs amper van de kosten die men anders moet betalen om zich louter te verplaatsen naar een andere locatie.

Hebben jullie nog plannen voor de toekomst?

Ja hoor! Zo hebben we onlangs nog de vraag gekregen of we iets kunnen ontwikkelen voor peuters in de voorschoolse opvang. Dit lijkt ons een heel leuke uitdaging, omdat peuters heel gehecht zijn aan hun vertrouwde omgeving. De vraag is nu: hoe kunnen wij als buitenstaanders iets voor die kinderen betekenen?

Ten slotte willen we ook programma's brengen zonder de bus, voor scholen of organisaties die niet het nodige budget kunnen vrijmaken.

Voor info kan je terecht op www.luisterlezer.be, waar je o.a. het werkboek met cd van het programma 'Toontje en de boekennoten' kunt bestellen, of de Luisterlezerbus inhuren.

Contact: Selle De Vos, Borstelsstraat 44, 3010 Leuven (Kessel-Lo)

Tel.: + 32 16 / 25 85 93/ fax: + 32 16 / 25 38 09

Toontje en de boekennoten: Werkboek

"Een prettig gestoorde ontdekkingsreis door allerlei soorten of genres van kinderboeken", zo omschrijft vzw De Luisterlezer haar verhalenprogramma 'Toontje en de boekennoten'. In dat leesbevorderingsproject voor de basisschool staan het voorlezen en het luisterplezier in functie van het kennismaken met de verschillende genres van de jeugdliteratuur. Die 'leesoriëntatie' sluit in de filosofie van De Luisterlezer het best aan bij de 'leesidentiteit' van de jongere. Aan welk genre boeken hij of zij plezier beleeft of deugd van heeft, dat kun je omschrijven als zijn/haar leesidentiteit.

Toon kan op weg naar school verschillende wegen nemen. Die wegen staan voor tien modules van genres van kinderboeken, en de module wordt gekozen naargelang de interesse van de kinderen of het doel van de leerkracht. Wanneer Toon een boer ontmoet en over zijn boerderij leert, komen 'weetboeken' aan bod. Op een avond keert hij in het donker huiswaarts en beleeft een griezelig avontuur, wat griezelverhalen als genre naar voren haalt. Andere genres zijn avontuur, spanning en detective, historische boeken, poëzie etc. Betwistbaar is dat de 'moeilijkere' jeugdboeken allemaal in één, onaantrekkelijk benoemde categorie, 'gevoelens en romantiek', gestopt worden, en zo een beetje ondergesneeuwd geraken. Het zijn natuurlijk vaak deze boeken die door begeleiders en leesbevorderaars aangedragen worden, en De Luisterlezer wil dat monopolie doorbreken: alle genres zijn goed, zolang ze maar aansluiten bij het plezier van het kind.

De verhalen over Toon klinken op zich niet bijzonder, maar zijn natuurlijk slechts een aanknopingspunt. Alles hangt af van de verteller én er is de bijzondere setting van de Luisterlezerbus waarin het programma gebracht wordt. Het verhaal van Toon wordt ook gekaderd in een metaverhaal over lezen dat drie componenten kent: het Luisterlezerlied, de Boekenrups en de Boekennoten. De kinderen worden in de bus verwelkomd door de Boekenrups die een overzadigbare honger heeft naar boeken, liefst boeken die met plantaardige inkt gedrukt werden (het groene gedachtegoed van de vzw duikt hier op, en zo af en toe ook wel eens in de verhalen over Toon). De kinderen moeten tijdens de vertellingen Boekennoten verzamelen opdat ze op het einde het Luisterlezerlied kunnen zingen, zodat de rups geen zin meer heeft in (boeken) eten. Dit metakader is, zoals de meeste leesbevorderingsprojecten, dus heel expliciet en pedagogisch gericht.

Het werkboek over het Toon-programma bevat, na een inleidend gedeelte over de filosofie van De Luisterlezer, de verhalen over Toon. In de verhalen zijn regieaanwijzingen en boekentips opgenomen. Daarna volgt een lang didactisch gedeelte over hoe je het programma kunt gebruiken in de klas en verder uitwerken. Per verhaal/genre en graad krijg je suggesties voor klasgesprekken, luisterlessen, activiteiten etc. Het geheel is nogal ongelijk, vaak omslachtig, herhalend, niet altijd even werkbaar, maar er komen ook nuttige suggesties voor de luisterles, activiteiten en het naspelen/bewerken van een verhaal. Het boek bevat ten slotte een lange boekenlijst, tien bruikbare kleurplaten voor de vertellessies, en een cd met het Luisterlezerlied. Het ware nuttig geweest een vertellessie als voorbeeld op deze cd te branden.

Dit werkboek voor leerkrachten en begeleiders van leesgroepen is niet altijd even gaaf of duidelijk geredigeerd, maar biedt goede aanzetten tot het stimuleren van (voor)lezen, maar ook tot het nadenken over wat lezen en leesplezier bij kinderen allemaal kan inhouden. Die aanzetten én de bijzondere, verzorgde omgeving waarin De Luisterlezer zijn programma's aanbiedt, zijn de troeven van dit leesbevorderingsproject. Overeenkomsten met andere projecten vind je bv. in de expliciete boodschap dat lezen leuk is. Bij de basisfilosofie van De Luisterlezer heb ik wel de bedenking of de idee van leesidentiteit zich niet gewoon ent op de huidige trend om lezen te beleven in termen van ontspanning en herkenning. Lezen als goed voor je ego. Herkenbaarheid en leesplezier zijn belangrijke functies in de jeugdliteratuur en de psychologische ontwikkeling, maar uitdaging, verwondering en vervreemding zijn dat ook. [Chris Bulcaen]

Selle De Vos : *Toontje en de boekennoten : werkboek*, De Luisterlezer Leuven, 2004, 145 p. : ill. + cd, 14,00 euro. ISBN 90-77799-01-X

6+ — 433.7 / LEESBEVORDERING : BASISONDERWIJS / LEESBEVORDERING : OPENBARE BIBLIOTHEKEN